

فصلنامه
تحلیلی
پژوهشی
کتاب مهر

کتاب گویا

فرصتی دوباره برای آشتی دادن کودک و کتاب

مریم چهرقانی
دانشجوی کارشناسی ارشد کتابداری دانشگاه تهران
maryamchehre@gmail.com

چکیده

کتاب گویا نوعی بازنمون از محتوایی است که تا پیش از پیدایش فناوری‌های مورد استفاده و کاربرد آن در صنعت نشر، به شکل چاپی، وجود داشت. این مقوله که در واقع ارائه صوتی محتوای در ایران پدیده‌ای نوظهور محسوب می‌شود. و بسیاری بر این گمان‌اند که کتاب گویا فقط وسیله‌ای برای برطرف کردن مشکل کاربران نابیناست و از مزایا و قابلیت‌های این محصول برای تمامی اقشار جامعه، خصوصاً کودکان، آگاه نیستند. این مقاله قصد دارد با بررسی متون به معرفی بخشی از کاربردهای کتاب گویا برای این کاربران (کودکان) بپردازد و با معرفی کتاب گویا و ذکر سیر تحول آن مخاطب را با کلیات کتاب گویا آشنا می‌کند. در ادامه نیز مزایا و کاربردهای این نوع کتاب برای کودکان، والدین، مربیان، و معلمان را برمی‌شمارد.

واژگان کلیدی

کتاب گویا، کودک، کتاب کودک، مطالعه، آموزش خواندن

مقدمه

امروزه، تعریف کتاب و نشر در حال گسترش است، زیرا همان گونه که تکنولوژی پیشرفت می کند، خواسته های مصرف کنندگان نیز متحول می شود. به همین دلیل است که به جز ساحت سنتی نشر، شاهد حضور کتاب در عرصه های مختلف و متنوع الکترونیک نیز هستیم که یکی از آنها قالب کتاب گویا^۱ است. کتاب گویا از بازنمون های رواج مطالعه به شیوه نوین است.

کتاب گویا دیگر فقط یک برنامه کاربردی برای افراد دچار اختلال بینایی یا سایر اختلالات خوانشی نیست، بلکه به عنوان یک برنامه سرگرم کننده و کاربردی برای تمام کسانی است که به آن علاقه نشان می دهند [مانند کودکان، سالمندان، افراد کم سواد یا بی سواد، دانش آموزان، دانشجویان، زنان خانه دار، مدیران... و به طور کلی، همه افراد جامعه] (فورینی، ۲، ۲۰۰۸).

در دهه های گذشته با محبوبیت رو به رشد کتاب های گویا مواجه بوده ایم و این بدان معناست که منتقدان ادبی، محققان، و سیاست گذاران امر خواندن دیگر نمی توانند چشم خود را بر روی این پدیده ببندند و این تأثیرات را نادیده بگیرند (رویری، ۳، ۲۰۰۸).

امکان دسترسی سریع، حمل آسان و قابلیت استفاده در زمان ها و مکان های گوناگون، مانند سفرهای بین شهری و رفت و آمدهای شهری، حین پیاده روی، زمان انتظار در صف های طولانی بانک ها و ادارات مختلف، هنگام انجام کارهای روزمره و بسیاری موارد دیگر، از دیگر مزایای این نوع کتاب ها به شمار می روند.

برای تولید کتاب های گویا، مراکز تولید تخصصی بسیاری در کشورهای جهان وجود دارد. در حال حاضر، تعداد فزاینده ای از گروه های تجاری دریافته اند که بازار پرونقی برای این محصول وجود دارد و مردم کم کم در اوقات فراغت خود به سمت استفاده از آن می روند و گوش

دادن به کتاب‌ها در این اوقات به جای خواندن آن‌ها متداول شده است. برخی از شرکت‌ها ادعا می‌کنند که در حال حاضر ده‌ها هزار عنوان در قالب کتاب گویا در فهرست خود دارند. چندین گروه تجاری، که برخی با ناشران سنتی در ارتباطند، و برخی از آن‌ها تازه ظهور کرده‌اند، در این زمینه فعالیت‌اند (انگلن، ۲۰۰۸).

از کاربران عمده این محصول کودکانند و بنا بر تقاضای عمده‌ای که در میان این گروه برای این محصول وجود دارد، بخشی از تولید محتوا در این زمینه به این گروه اختصاص دارد. کودکان استفاده از فناوری و وسایل پخش‌کننده دیجیتال را دوست دارند، به طوری که فناوری باید در برنامه هر روزه آن‌ها گنجانده شود. در جهان امروز، کودکان به طور متوسط هم در مدرسه و هم در خانه به فناوری دسترسی دارند: «پخش‌کننده‌های سابق به کنار رفته و پخش‌کننده‌های MP3 جایگزین آن‌ها شده‌اند. به نظر می‌رسد کودکان بیش از هر زمان دیگری به فناوری گرایش دارند. این تغییر تعریف سواد را تحت تأثیر قرار داده و تعاریف ما در قرن بیست و یکم را اصلاح می‌کند» (کاردیلو، کوویل، دیتلو، مایریک، و لسن، ۲۰۰۷).

در سال ۲۰۱۰، طبق نظرسنجی‌ای که انجمن ناشران کتاب‌های گویا انجام داد (ای. پی. ای، ۲۰۱۰)، تقریباً نیمی از شنوندگان کتاب گویا (۴۵ درصد) که کودکان زیر هجده سال داشتند گزارش کرده‌اند که فرزندان آن‌ها به کتاب‌های گویا گوش داده‌اند. آن‌ها مزایای گوش دادن فرزندانشان به کتاب‌های گویا را به وضوح مشاهده کرده‌اند. کتاب‌های گویا در افزایش علاقه و انگیزه کودکان به مطالعه می‌تواند نقش مؤثری داشته باشد.

بررسی مجله کتابخانه مدرسه نشان می‌دهد که در سال ۲۰۰۴ گردش کتاب‌های گویای کودکان در کتابخانه‌ها ۱۰/۷ درصد و بودجه کتابخانه‌ها برای کتاب‌های گویای کودکان، ۴/۸ درصد افزایش یافته است (کلارک، ۲۰۰۷).

کتاب گویا چیست؟

کتاب گویا تلفیقی است از متن کتاب و صدای خواننده شدن آن. به عبارت دیگر، کتاب گویا از گوینده‌ای کمک می‌گیرد که متنی را برای مخاطبی می‌خواند. این گوینده می‌تواند خود پدیدآورنده اثر باشد، یا یک گوینده حرفه‌ای، یا بازیگر معروف یا حتی یک آماتور. گاهی در کتاب گویا از جلوه‌های موسیقایی و صوتی نیز استفاده می‌شود و گاهی فقط صدای گوینده یا گویندگان شنیده می‌شود (ایروین^{۱۲}، ۲۰۰۹).

واژه‌نامه پیوسته کتابداری و اطلاع‌رسانی^{۱۳} (ODLIS) در مقابل واژه کتاب گویا (audio book) آورده: «کتابی که با صدای بلند خوانده می‌شود و بر روی نوار یا سی‌دی ضبط می‌شود، و معمولاً این کار توسط یک بازیگر یا گوینده حرفه‌ای یا نویسنده کتاب انجام می‌شود. این کتاب‌ها، در واقع برای افرادی که مشکلات بینایی دارند بر روی نوار تولید می‌شود. اما بازار کتاب‌های گویا گسترش یافته؛ مثلاً به افرادی که پیاده‌روی می‌کنند و دوست دارند در حین انجام تمرینات خود به این کتاب‌ها گوش دهند، یا افرادی که باید ساعات طولانی را در سفر بگذرانند، همچنین افرادی که بی‌سوادند یا مشکلات خوانشی (کم‌سواد) دارند، و افرادی که گوش دادن به کتاب‌ها را به خواندن آن‌ها ترجیح می‌دهند.»

دانشنامه آزاد ویکی‌پدیا در ذیل مدخل کتاب گویا آورده است: «کتاب گویا (به انگلیسی: Audio Book) یا کتاب صوتی، متن کتابی است که توسط یک یا چند گوینده خوانده می‌شود و به صورت فایل صوتی درمی‌آید یا گاهی به صورت نمایشنامه بازی می‌شود. کتاب گویا ممکن است با موسیقی یا افکت‌های صدایی همراه باشد. گاهی نویسنده با صدای خودش کتاب را می‌خواند و گاهی گویندگان حرفه‌ای این کار را انجام می‌دهند.»

به گفته هریس^{۱۴}، کتاب گویا، همان‌طور که از نامش پیداست، صدای ضبط‌شده‌ای است که شما می‌توانید به جای خواندن متن یک کتاب یا نوع دیگری از انتشارات، به آن گوش دهید. مضمونی

که از این تعاریف استنباط می‌شود این است که محتوای کتاب گویا با کتاب چاپی تفاوت ندارد، بلکه این نحوه ارائه محتواست که تغییر کرده، همان‌طور که فورینی (۲۰۰۸) کتاب گویا را بازنمود شفاهی یک کتاب نوشته شده می‌داند.

در برخی تعاریف نیز به جنبه سرگرمی و عامه‌پسند بودن این محصول تأکید می‌شود، مانند تعریف پیترز^{۱۵} (۲۰۰۷) از کتاب گویا که بدین نحو ارائه شده: «کتاب‌های گویا آثار داستانی، غیر داستانی، شعر، و درام‌اند که در درجه اول به جای خواندن بصری، گوش داده می‌شوند»، یا تعریف واژه‌نامه آکسفورد از کتاب گویا که آن را یک کتاب، به طور معمول رمان، می‌داند که خوانده شده و بر روی سی‌دی یا نوار کاست ضبط می‌شود. اشاره به متداول بودن رمان به عنوان یکی از گونه‌های محتوایی کتاب گویا، به دلیل گسترده و عام بودن طیف مخاطبان این محصول است.

به نظر مکتبی‌فرد (۱۳۸۴)، هدف از ضبط کتاب گویا، انتقال متن کامل یک کتاب یا نوشته روی یک محمل صوتی است؛ به نحوی که برای هر کس که قادر به خواندن نیست، قابل درک و شنیدن باشد. از این رو، بین کتاب گویا و یک نمایشنامه رادیویی یا نوار قصه، تفاوت‌های اساسی وجود دارد؛ زیرا معمولاً کتاب گویا توسط یک نفر خوانده می‌شود که لحن او نیز چندان احساساتی نبوده و بیشتر به کتابخوانی با صدای بلند شبیه است.

از مجموع تعاریف ذکر شده چنین برمی‌آید که کتاب گویا کاربردهایی گسترده در بین انواع کاربران خواهد داشت، به نحوی که نمی‌توان از قابلیت‌های آن در بین گروه‌های کاربران، به خصوص کودکان، صرف نظر کرد.

تاریخچه تولید کتاب گویا

درباره منشأ و خاستگاه کتاب‌های گویا دو دیدگاه و عقیده وجود دارد. یک دیدگاه این است

که کتاب گویا نخستین بار و در پاسخ به نیاز ناینیان تهیه شد اما به دلیل جذابیت مورد استقبال عموم مردم قرار گرفت. در سال ۱۹۳۱، ایالات متحده آمریکا اولین بار این نوع کتابها را برای ناینیان با عنوان «پروژه کتاب برای افراد ناینیا»^{۱۶} مطرح کرد و اولین کتاب گویا در سال ۱۹۳۲ تولید شد. تقریباً به طور هم‌زمان در منطقه جغرافیایی دیگری، مؤسسه ملی سلطنتی برای ناینیان^{۱۷} (در بریتانیا)، در دهه بیست میلادی تهیه کتابهای گویا را برای سربازانی که در جنگ جهانی اول آسیب دیده بودند و دچار نابینایی یا کم‌بینایی شده بودند، در دستور کار خود قرار داد و این کتابها برای اولین بار در سال ۱۹۳۵ در بین این افراد توزیع شد» (روبری، ۲۰۰۸).

اما به اعتقاد برخی کتابهای گویا ادامه سنت دیرینه قصه‌گویی و نقلی هستند (ایلیاد و ادیسه هومر و بیولف^{۱۸} و شاهنامه فردوسی). این سنت تا به امروز به شیوه‌های مختلف ادامه داشته و به عقیده برخی موج جدید علاقه به کتابهای گویا نوعی احیای این سنت است (ایروین، ۲۰۰۹).

طبق نظر این گروه، ادامه این سنت را می‌توان در عصر ویکتوریایی و پیوستگی بین شیوه‌های خواندن با صدای بلند در جمع، و علائق مطالعاتی مردم دنبال کرد. با این دیدگاه خاص کتابهای گویای جدید را می‌توان به روش‌های قدیمی خواندن، به‌ویژه خواندن با صدای بلند به همراه برانگیختن تخیل که در میان خانواده عصر ویکتوریایی متداول بوده، بازگرداند (روبری، ۲۰۰۸).

در این دوره، نویسندگانی بزرگی همچون چارلز دیکنز^{۱۹} و مارک تواین^{۲۰} آثار خود را در اماکن عمومی، مانند کافه‌ها، با صدای بلند برای مردم می‌خواندند. این همان دوره‌ای است که در طی آن بریتانیایی‌ها تبدیل به ملتی کتابخوان شدند.

ادیسون^{۲۱} نیز برای معرفی اختراع خود - دستگاه گرامافون - به ضبط کتابهای حجیم بر روی دیسک‌های آن و استفاده در مکان‌های متنوع و نیز کاربرد برای طیفی از افراد، که به کتابهای سنتی جذب نمی‌شوند، اشاره کرده است (روبری، ۲۰۰۸).

همچنین از اولین اقدامات برای تولید کتاب‌های گویا و ضبط ادبیات، می‌توان به تلاش جی. پی. هارینگتون^{۲۲} (انسان‌شناس) در سال ۱۹۳۳ برای ضبط داستان‌های قبایل بومی آمریکا بر روی دیسک‌های فشرده آلومینیومی اشاره کرد. او سراسر آمریکای شمالی را برای ثبت تاریخ شفاهی قبایل بومی آمریکا رانندگی کرد و این داستان‌ها را با استفاده از باتری ماشین بر روی دیسک‌های آلومینیومی ضبط کرد. کتاب‌های گویا سنت شفاهی قصه‌گویی را، که هارینگتون سال‌ها پیش دنبال می‌کرد، حفظ می‌کنند (ای. پی. ای، ۲۰۰۵).

در اقدامی دیگر، باربارا کوهن^{۲۳} و مارین رونی^{۲۴} در سال ۱۹۵۲ از دیلن توماس^{۲۵}، از برجسته‌ترین و تأثیرگذارترین شاعران آن زمان، برای ضبط صدای خود بر روی نوارهای کاست دعوت کردند. ضبط کلمات به صورت گفتاری در آن زمان تقریباً بی‌سابقه بود. سرانجام، در ۲۲ فوریه ۱۹۵۲، اشعار توماس با صدای خودش ضبط شد. توماس در آن جلسه تعدادی از اشعار خود مانند «کریسمس یک کودک در ولز» که یکی از تأثیرگذارترین و شناخته‌شده‌ترین اشعارش بود را اجرا کرد (ای. پی. ای، ۲۰۰۵).

کتاب گویا و کودک

کتابخانه‌ها و مدارس اهمیت خواندن با صدای بلند برای کودکان را در توسعه سوادآموزی مؤثر می‌دانند. اندرسون^{۲۶} (۱۹۸۵) در گزارشی که برای کمیسیون خواندن تهیه کرده، بیان می‌کند: «مهم‌ترین فعالیت برای خلق دانش مورد نیاز جهت موفقیت کودکان در کسب مهارت خواندن، خواندن با صدای بلند برای آنان است. این امر به‌ویژه در طول سال‌های پیش‌دبستانی مطرح است.» به دلیل ظهور فناوری‌های پیشرفته در عصر حاضر و به طبع تأثیرپذیری زندگی از این پدیده‌های نوظهور، تغییر سبک زندگی و رفتار انسان امروزی منجر به مشاهده شیوه‌های جدید در

مطالعه نیز شده است. یکی از این شیوه‌ها استفاده از ابزارهایی نظیر کتاب‌های گویا برای عمل خواندن با صدای بلند است. از آنجا که یکی از اصلی‌ترین گروه مخاطبان خواندن با صدای بلند کودکان، در ادامه به اختصار به فرصت‌هایی که استفاده از کتاب گویا در اختیار کودکان، والدین، مربیان، و معلمان قرار می‌دهد، اشاره خواهیم کرد.

۱. یاری‌گر والدین و معلمان در امر کتابخوانی

به نظر وایلد^{۲۷} و لارسون^{۲۸} (۲۰۰۷) کتاب‌های گویا برای کمک به پدر و مادر و معلمان خسته بسیار کارآمدند. از گوش دادن به کتاب‌های گویا می‌توان برای عمل خواندن شفاهی در خانه، زمانی که کودک خود قادر به خواندن نیست (به دلیل معلولیت یا بی‌سوادی) یا هنگامی که پدر و مادر به دلایلی از این عمل اجتناب می‌کنند، استفاده کرد. به طور مثال، زمانی که پدر و مادر بیش از حد مشغول کارهای خود هستند یا برای کتاب خواندن بیش از حد خسته‌اند. در هر دوی این موارد، نسخه‌های گویا می‌توانند بسیار مورد نیاز و لذت‌بخش باشند (۱۰ دلیل ...، ۱۹۹۸).

در مدارس نیز کتاب‌های گویا علاوه بر توسعه مهارت‌های درک مطلب، می‌توانند در زمان صرفه‌جویی، و توجه دانش‌آموزان را جلب کنند. معلمان اغلب در مدرسه امکان خواندن با صدای بلند را ندارند (ولفسون^{۲۹}، ۲۰۰۸). استفاده از کتاب گویا در مدارس می‌تواند راه مؤثری برای عمل خواندن با صدای بلند بدون نیاز به معلم باشد.

۲. همراه همیشگی در اتومبیل

گوش دادن به تکالیف مدرسه، یک راه بسیار مناسب برای تبدیل زمان‌های تلف‌شده - مانند زمانی که در مسیر رفت و آمد صرف می‌شود - به زمان باارزش خواندن است. تجربه گوش دادن به یک کتاب مشترک، با هم و در اتومبیل، روشی عالی برای افزایش ارتباط بین والدین - کودک است

(۱۰ دلیل ...، ۱۹۹۸). «تومبیل اغلب بهترین وسیله نقلیه برای برقراری ارتباط بین اعضای خانواده است، از این فضای صمیمی به همراه کودک خود برای کشف یک کتاب جدید استفاده کنید. قصد رفتن به یک سفر طولانی را دارید؟ یک عنوان کتاب که برای هر دوی شما جذاب و خواستنی است را برای گوش دادن در اتومبیل انتخاب کنید» (وایلد و لارسون، ۲۰۰۷).

کتاب‌های گویا نه تنها به یادگیری کودکان کمک می‌کنند، بلکه می‌توان آن‌ها را به عنوان ابزاری فوق‌العاده برای لذت بردن از خواندن کودکانی که برنامه روزانه بیش از حد شلوغی دارند، به کار برد. این کودکان معمولاً، خواندن تفریحی را از برنامه خود کنار می‌گذارند (هت، ۲۰۱۲). کتاب‌های گویا می‌تواند زمان بیشتری را برای خواندن در اختیار این گروه قرار دهد. به احتمال زیاد، آن‌ها مقدار زیادی از زمان خود را در رفت و آمد بین مدرسه و کلاس‌ها و فعالیت‌های فوق برنامه بعد از مدرسه، مانند کلاس موسیقی، ورزش و غیره صرف می‌کنند. گوش دادن به کتاب در زمان تردد می‌تواند زمانی را که این کودکان برای مطالعه نیاز دارند در اختیارشان بگذارد (کاردیلو و دیگران، ۲۰۰۷).

۳. مددکار خوانندگان کند و بی‌میل

خوانندگان کند و بی‌میل در تمام سنین می‌توانند از کتاب‌های گویا بهره‌مند شوند. هت (۲۰۱۲) می‌گوید: «اغلب، دانش‌آموزانی که به خواندن بی‌میل‌اند، گوش دادن به کتاب را لذت‌بخش‌تر از خواندن یک کتاب به تنهایی می‌دانند». ولفسون (۲۰۰۸) با استناد به مطالعه‌ای نشان داد: «دانش‌آموزانی که در کنار متون چاپی به آن‌ها گوش فرا داده‌اند اغلب برای پیشرفت در خواندن و تمرکز بیشتر بر روی کتاب، بیشتر برانگیخته شده‌اند».

لین وب^{۳۱} و نادین مایر^{۳۲}، گزارشی تحقیقی را ارائه داده‌اند که نشان می‌داد کتاب الکترونیکی و کتاب‌های گویا با یکدیگر یا به طور جداگانه، می‌توانند برای تشویق خوانندگان کند و بی‌میل استفاده شوند. وب و مایر شواهدی ارائه دادند مبنی بر اینکه خوانندگان بی‌میل به کتاب‌های گویای حوزه

عمومی، نسبت به کتاب الکترونیکی حوزه عمومی پاسخ بهتری دادند. کتاب‌های گویا در دانش آموز انگیزه بیشتری برای گرفتن یک نسخه چاپی از این کتاب برای مطالعه بیشتر، به وجود آورد. وب و مایر به این نتیجه رسیدند که اگرچه کارشناسان امر خواندن به مدت طولانی از استفاده از کتاب‌های گویا در کنار خواندن بصری حمایت کردند، اما اکنون بسیاری از کارشناسان مدافع گوش دادن انفرادی به کتاب‌های گویا (بدون حضور هیچ کتاب چاپی یا کتاب الکترونیکی در کنار آن) به عنوان راهی برای تشویق خوانندگان بی‌میل به خواندن بصری هستند.

۴. تأثیر در افزایش تفکر انتقادی

به اعتقاد ولفسون (۲۰۰۸) کتاب‌های گویا می‌توانند مهارت گوش دادن انتقادی را آموزش دهند. مارچیندا^{۳۳} (۲۰۰۱) استدلال می‌کند که گوش دادن فعال و تفکر انتقادی، جنبه‌های مهمی از تجربه گوش دادن به کتاب گویا هستند و توسعه این مهارت‌ها به درک کلی خواندن کمک می‌کند. وارلی^{۳۴} (۲۰۰۲) در مقاله‌ای مفصل به بررسی این استدلال می‌پردازد که «خواندن رویداد اصلی نیست، بلکه مقدمه‌ای مکانیکی برای تعامل با محتواست... [و] مهم آن چیزی است که ذهن و تخیل خوانندگان با محتوا می‌کند». وارلی تحقیقات شناختی را با توجه به اینکه آیا کتاب‌های گویا می‌توانند راه‌های جایگزین برای تعامل با ادبیات باشند، بررسی می‌کند. به گفته کلارک (۲۰۰۷) اگر در ارتباط با کودکان هدف تبدیل شدن به خوانندگانی است که می‌توانند پیام را درک کنند، دارای تفکر انتقادی در مورد محتوا باشند، از تخیل خود استفاده کنند، و با کتاب ارتباط برقرار کنند، پس گوش دادن به کتاب‌های گویا می‌تواند به آن‌ها در تحقق این هدف کمک کند.

۵. افزایش درک واژگان

کتاب‌های گویا به گسترش دایره واژگان کمک می‌کنند. هنگام گوش دادن به کتاب‌های گویا، کودکان با کلمات جدید آشنا می‌شوند؛ کلماتی که معنی بسیاری از آن‌ها را می‌دانند اما در

زندگی روزمره استفاده نمی کنند. کودک با شنیدن این کلمات از درستی تلفظ آن‌ها مطمئن می شود و موارد استفاده آن کلمات را می آموزد (۱۰ دلیل ...، ۱۹۹۸). هت (۲۰۱۲) معتقد است گوش دادن به تلفظ کلمات، لحن مناسب، و صرف صحیح افعال، درک خوانش کودک را بهبود می بخشد. علاوه بر این، تحقیقات ای. پی. ای (۲۰۰۵) نشان می دهد که گوش دادن به کتاب‌های گویا درک خواندن، روانی خواندن، اکتساب زبان، و توسعه واژگان را بهبود و پرورش می دهد. وندی کاسن^{۳۵}، استاد آموزش و پرورش در دانشگاه ایالتی کنت^{۳۶} در رابطه با اهمیت استفاده از کتاب‌های گویا در مدارس گفت: «آموزگاران مقطع ابتدایی را باید برای تجربه استفاده از کتاب‌های گویا در میان دانش آموزان، تشویق کرد (ای. پی. ای، ۲۰۰۵).

۶. مشاهده و شنیدن هم‌زمان

کتاب‌های گویا می توانند یک مزیت برای یادگیرندگان زبان دوم باشند. آن‌ها می توانند با گوش دادن به متن با تلفظ لغات آشنا شوند. با این روش زبان آموزان به راحتی می توانند در هر کجای متن و روی هر کلمه‌ای مکث کنند و دوباره آن را از سر بگیرند. با استفاده از کتاب‌های گویا، کودکانی که در خواندن مشکل دارند و دانش آموزانی که در حال یادگیری زبان انگلیسی به عنوان زبان دوم خود هستند، از امکان «دیدن و شنیدن هم‌زمان» بهره‌مند می شوند. شنوایی هم‌زمان و تحریک بصری ارسال پیام‌ها را به مغز تقویت می کند. راوی با مکث در اماتیک و تأکیدات معنی دار در عبارات، به یادگیرنده برای سازماندهی متن به پیروی از خط داستانی اثر کمک می کند (۱۰ دلیل ...، ۱۹۹۸).

۷. تناسب با سبک یادگیری معاصر

کودکان امروز با انواع تصاویر بمباران می شوند و ممکن است فرصت‌های بسیاری را برای تحریک تخیل شنوایی خود از دست بدهند. لسن در سخنرانی خود در سال ۲۰۰۶ در انجمن کتابداری آمریکا درباره کتاب‌های گویا، به این نکته اشاره کرد که این کتاب‌ها مزایای چندی برای شنوندگان

جوان دارد؛ از جمله شکل دادن تصاویر ذهنی در کودکان (وایلد و لارسون، ۲۰۰۷). بسیاری از معلمان مشاهده می کنند که فرهنگ کودکان امروز به دلیل احاطه شدن توسط مواد چند رسانه‌ای تغییر کرده. استفاده از کتاب‌های گویا در کلاس درس می تواند به معلمان در پاسخگویی به نیازهای دانش آموزان امروز با توجه به سبک‌های یادگیری معاصر آنها کمک کند. کتاب‌های گویا علاقه و انگیزه دانش آموزان را نسبت به برنامه درسی شان بیشتر می کند (۱۰ دلیل ...، ۱۹۹۸). بحث مودی^{۳۷} در مقاله سال ۱۹۸۹ مجله کتابخانه مدرسه این است که چگونه کتاب‌های گویا (یا آن‌طور که در آن زمان متداول بود، «کتاب بر روی نوار^{۳۸}») می تواند به مشکل بصری شدن کودکان در عصر تلویزیون رسیدگی کند. همان‌طور که در مقاله اشاره می کند، «وقتی کودکی داستانی را می خواند یا به کتاب بر روی نوار کاست گوش می کند، شخصیت‌ها را تجسم می کند و حوادث عمدتاً در تخیل کودک باقی می ماند. ظرفیت ساخت این تصویر درونی برای رشد کودک ضروری است» (مودی، ۱۹۸۹).

توسعه توانایی کودکان برای گوش دادن، پردازش، و ایجاد تصاویر ذهنی بدون بهره‌مندی از کمک‌های بصری در عصر دیجیتال، بحثی چالش برانگیز است. سوزی وایلد و جانت لارسون در مقاله مشترک خود ایده «تحریک تخیل شنوایی» را تکرار کردند. این مقاله به مزایای گوش دادن به کتاب برای خوانندگان ابتدایی اشاره دارد و اینکه گوش دادن به کتاب باعث تقویت مهارت تجسم و تخیل در کودکان می شود (مودی، ۱۹۸۹؛ وایلد و لارسون، ۲۰۰۷).

۸. نیازهای اجتماعی

بیشتر زمان و ارتباطات اجتماعی اغلب دانش آموزان با دوستان و همسالان خود در مدارس می گذرد. هنگامی که این دانش آموزان با هم در کلاس درس به کتاب‌های گویا گوش می دهند، یا زمانی که کتاب‌های گویایی را که از کتابخانه مدرسه امانت گرفته‌اند، با سایرین به اشتراک می گذارند،

در واقع توانسته‌اند بخشی از نیازهای اجتماعی خود را از طریق ارتباط با سایر کودکان هم‌سن خود برآورده سازند (۱۰ دلیل ...، ۱۹۹۸).

دانش‌آموزانی که مشکلات خوانشی دارند اغلب از مشارکت و تعامل دوری می‌جویند و از خواندن بلند در کلاس خجالت می‌کشند (هت، ۲۰۱۲). این دانش‌آموزان احساس می‌کنند که از حلقه یادگیری جا مانده‌اند و به همین دلیل فرصت‌ها را برای ابراز نظرات و نشان دادن مهارت‌های ذهنی خود از دست می‌دهند. گوش دادن به کتاب گویا به دلیل اینکه آن‌ها را مستقیماً به محتوای مورد مطالعه متصل می‌کند، می‌تواند اعتماد به نفس آن‌ها را در کلاس و در مکالمه با دانش‌آموزان دیگر و در جمع افزایش دهد و باعث می‌شود که خوانندگان کند و بی‌میل کتابی را که برای مطالعه برگزیده‌اند راحت‌تر به پایان برسانند (وایلد و لارسون، ۲۰۰۷).

نتیجه‌گیری

نکاتی که در این نوشتار بحث شد، بخشی از فرصت‌هایی است که بهره‌گیری از کتاب‌های گویا در محیط خانه و مدرسه و سایر نهادهای مرتبط با کودکان در اختیار مربیان و معلمان و والدین قرار می‌دهد تا به تقویت مهارت‌های خوانشی و سوادآموزی و ارتباطی کودکان، و افزایش علاقه و انگیزه آن‌ها به مطالعه کمک کند. مهارت‌هایی نظیر:

- گوش دادن بدون ابزار و کمک‌های بصری؛
- تصور و تجسم یک صحنه یا شخصیت؛
- آگاه شدن از قواعد زبانی؛
- تعامل فعال با محتوا؛

- افزایش تسلط و مهارت‌های شنیداری؛
- یادگیری تلفظ صحیح واژگان؛
- آشنایی با زمینه کاربرد اصطلاحات؛
- افزایش لذت ادبی؛
- گوش دادن فعال و مهارت‌های تفکر انتقادی؛
- ایجاد نگرش مثبت به مطالعه.

به زعم گراور^۳ و هنگان^۴ (۲۰۰۸) افزایش انتشار کتاب‌های گویا می‌تواند روشی فوق‌العاده برای ترویج مطالعه و همچنین حمایت از برنامه‌دستی و مطالعات جمعی باشد. استفاده مؤثر و هدفمند یک کتاب گویا تأثیر عمیقی بر دانش آموزان و درک آن‌ها از موضوعی خاص دارد.

از این رو، دسترسی کودکان به کتاب‌های گویای با کیفیت، که اغلب به طور هم‌زمان با نسخه چاپی منتشر شده است، انعکاس دهنده تجارب و برداشت‌های متفاوت خوانندگان و شنوندگان این آثار در مورد نحوه گوش دادن و خواندن یک کتاب خواهد بود. یک کودک ممکن است شکل خاصی از تعامل با محتوا را بر اساس سبک یا موضوع کتاب ترجیح دهد. وارلی (۲۰۰۲) معتقد است: «کتاب‌های گویا به بعضی از کودکان فرصتی تازه برای راه یافتن به دنیای کتاب‌ها خواهد داد، و به کودکان دیگر، روشی تازه برای حفظ و ادامه این راه نشان می‌دهد.»

زمانی که کودک یا والدین او برای تهیه یک کتاب خوب به کتابفروشی یا کتابخانه مراجعه می‌کنند، نباید تصور کنید که این کتاب فقط می‌تواند در قالب چاپی باشد، بلکه می‌تواند نسخه‌ای گویا از یک کتاب هم باشد. باید به کودکان اجازه داد تا با دسترسی به هر دو شکل، لذت مطالعه از طریق چشم و گوش را تجربه کنند و سپس دست به انتخاب بزنند. باید به ادراک فناوری کودکان احترام گذاشت و اجازه داد مطالعه محتوا را در هر شکلی که مایلند تجربه کنند ●

1. Audio Book
2. Furini
3. Rubery
4. Engelen
5. Cardillo
6. Coville
7. Ditlow
8. Myrick
9. Lesesne
10. Audiobook Publisher's Association (APA)
11. Clark
12. Irwin
13. Online Dictionary Library & Information Science
14. Harris
15. Peters
16. National Library Service for the Blind and Physically Handicapped (NLS)
17. Royal National Institute of Blind People (RNIB)
18. Beowulf
19. Charles Dickens

20. Mark Twain
21. Thomas Edison
22. J. P. Harington
23. Barbara Cohen
24. Marianne Roney
25. Dylan Thomas
26. Anderson
27. Wilde
28. Larson
29. Wolfson
30. Hett
31. Lynne Webb
32. Nadean Meyer
33. Marchionda
34. Varley
35. Wendy Kasten
36. Kent State University
37. Moody
38. Books on Tape
39. Grover
40. Hannegan

منابع

- مکتبی فرد، لیلا (۱۳۸۴). «تصویری گويا از کتاب گويا در ایران». پژوهش نامه ادبیات کودک و نوجوان. ۴۰: ۴۹-۴۳.
- “10 Reasons Kids Learn With Audiobooks” (1998). *AudioFile*. Available through: http://www.audiofilemagazine.com/article_archive/10.Reasons.pdf
- “Audiobook”. *Wikipedia, The free encyclopedia*. Available through: <http://en.wikipedia.org/wiki/Audiobook>.
- Anderson, R. C., et al. (1985). *Becoming a Nation of Readers: The Report of the Commission on Reading*. Center for the Study of Reading, National Academy of Education, and National Institute of Education. Champaign, IL: University of Illinois. Available online at: eric.ed.gov/PDFS/ED253865.pdf
- APA. (2005). *Audio Publishers Association (APA) Fact Sheet*. APA.
- APA. (2010). *Audiobook Listeners are Affluent, Well-Educated and Avid Book Readers*. New Jersey: APA.
- Cardillo, A., Coville, B., Ditlow, T., Myrick, E., & Lesesne, T. (2007). “Tuning in to Audiobooks: Why Should Kids Listen?”. *Children and Libraries*. (5)3: 42-46. Available through: http://www.audiopub.org/resources/Cardillo_CAL2007.pdf
- Clark, R. C. (2007). “Audiobooks for Children: Is This Really Reading?” *Chil-*

dren and Libraries. (5)1: 49-50. Available through: <http://interactivereadalouds.pbworks.com/f/Audiobooks+for+Children++Is+this+Really+Reading.pdf>

Engelen, J. (2008). "Modern Digital Libraries, the Case of the Audio-Book Boom". In K. m. al.(eds.) (Ed.), *ICCHP '08 Proceedings of the 11th international conference on Computers Helping People with Special Needs* (pp. 284-290). Springer-Verlag Berlin, Heidelberg.

Furini, M. (2008). «Digital Audiobook: From Passive to Active Pursuit», *Multimedia Tools and Applications Journal*. (40)1: 23-39.

Grover, S., & Hannegan, L. (2008). "Hear and Now: Connecting Outstanding Audiobooks to Library and Classroom Instruction." *Teacher Librarian* (35)3: 17-21. Available through: http://www.audiopub.org/resources/Grover_TeacherLibrarian2008.pdf

Harris, M. "What are Audiobooks?". Available through: <http://mp3.about.com/od/glossary/g/Audiobooks-Definition-What-Are-Audiobooks.htm>

Irwin, W. (2009). "Reading Audio Books". *Philosophy and Literature* , 33(2): 358-368.

Marchionda, D. (2001). "A Bridge to Literacy: Creating Lifelong Readers through Audiobooks." *AudioFile* (10)2: 19-21. Available through: http://www.audiofilemagazine.com/article_archive/BridgetoLiteracy_Optimized.pdf

Moody, K. (1989). "Audio Tapes and Books: Perfect Partners." *School Library*

- Journal* (35)6: 27- 29. Available through: http://www.audiopub.org/resources/Moody_SLJ1989.pdf
- Peters, T. A. (2007). "Digital Audiobook Services through Libraries". *Library Technology Reports*. (43)1.
- Reitz, J. M. "Audiobook". *Online Dictionary of Library and Information Science*. Available through: http://www.abc-clio.com/ODLIS/odlis_a.aspx#audiobook.
- Rubery, M. (2008). "Play It Again, Sam Weller: New Digital Audiobooks and Old Ways of Reading". *Journal of Victorian Culture*, 13 (1), 58-79.
- Varley, P. (2002). "As good as reading? Kids and the audiobook revolution." *Horn Book Magazine* (78)3: 251-62. Available through: www.hbook.com/magazine/articles/2002/may02_varley.asp
- Webb, L., Meyer, N. (2006). "iPods, Audiobooks, EBooks, and More: Empowering Reading Through". Based on Presentation October 23, 2006 Internet@ Schools West.
- Wilde, S., & Larson J. (2007). "Listen! It's Good for Kids." *AudioFile* April/May: 23-25. Available through: http://www.audiofilemagazine.com/article_archive/ListengoodforkidsAM07.pdf
- Wolfson, G. (2008). "Using Audiobooks to Meet the Needs of Adolescent Readers." *American Secondary Education* (36)2: 105-14. Available through: <http://lmnet.wikispaces.com/file/view/EJ809473.pdf>